

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 336.717

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА БАНКІВСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ З ПЛАТІЖНИМИ КАРТКАМИ

GENERAL DESCRIPTION OF BANK TRANSACTIONS WITH PAYMENT CARDS

Азізова К.М.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри банківської справи,
викладач кафедри фінансів,
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця

У статті досліджено теоретичну складову здійснення банківських операцій з платіжними картками, визначено класифікацію платіжних карток та їх характеристику, наведено сутність розрахунків за основними видами платіжних карток. Досліджено стан розвитку ринку пластикових карток в Україні. Наведено законодавчі акти, що регулюють загальні засади емісії та здійснення операцій з використанням електронних платіжних засобів.

Ключові слова: банк, банківські операції, платіжна картка, пластикова картка, безготівкові розрахунки.

В статье исследована теоретическая составляющая осуществления банковских операций с платежными карточками, определены классификация платежных карточек и их характеристика, проанализирована сущность расчетов по основным видам платежных карточек. Исследовано состояние развития рынка пластиковых карточек в Украине. Приведены законодательные акты, регулирующие общие принципы эмиссии и осуществления операций с использованием электронных платежных средств.

Ключевые слова: банк, банковские операции, платежная карточка, пластиковая карточка, безналичные расчеты.

The article considers the theoretical component of the bank transactions with payment cards, payment cards picked classification and characteristics, analyzes the essence of the settlement of the main types of payment cards. The state of development of plastic cards market in Ukraine. Presents legislation governing the general principles of emissions and operations with the use of electronic means of payment.

Keywords: bank, banking, payment card, plastic card, bank transfer.

Постановка проблеми. Глобальне впровадження системи розрахунків на основі карткових платіжних інструментів є особливо необхідним в умовах постійного зростання частки тіньового сектору економіки, широко розповсюдженого небажання населення тримати заощадження на рахунках у банківських установах, ухилення від сплати податків. У зв'язку з цим важливими складовими стратегії розвитку банківських установ України повинні стати розроблення і впровадження високотехнологічних карткових інструментів з метою динамічного розвитку ринку банківських послуг та забезпечення фінансової стійкості банківської системи загалом. Це зумовлює актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні і методичні питання формування ринку сучасних карткових платіжних інструментів відображено і у вітчизняній науковій літературі, зокрема у дослідженнях В.В. Вітлінського, А.С. Гальчинського, В.М. Гейця, В.М. Кравця, А.І. Кредісова, В.І. Міщенко, О.М. Мозгового, А.М. Мороза, С.В. Науменкової, Ю.М. Пахомова, А.С. Савченка, І.В. Сало, В.С. Стельмаха, А.С. Філіпенка, В.Ю. Ющенко. Однак питання дієвого управління банківськими операціями з платіжними картками з визначенням оптимального доходу від застосування таких карток й досі залишається маловивченим.

Формування цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є дослідження теоретичних основ та практичних аспектів здійснення банківських операцій з платіжними картками. Досягнення поставленої мети зумовило розв'язання таких завдань: дослідження теоретичної складової здійснення банківських операцій з платіжними картками, а саме визначення, класифікації платіжних карток та їх характеристики, сутності розрахунків за основними видами платіжних карток; дослідження стану розвитку ринку пластикових карток в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Платіжні картки є одним з найпопулярніших платіжних засобів у світі. Їх розвиток із XIX ст. пояснюється об'єктивними еволюційними факторами, а саме:

1) набагато зручніше носити із собою одну картку, аніж великі обсяги готівки;

2) розвиток банківської системи сприяв розвитку безготівкових розрахунків;

3) держави Європи та Північної Америки, зацікавлені у контролі за розрахунками, сприяли розвитку карткових платіжних систем.

В Україні великі зміни на ринку платіжних карток відбулися останніми роками. У 1994–1995 рр. невелика група банків активно почала вивчати карткові технології, почала розгортати маленькі карткові проекти, випустила перші картки міжнародних платіжних систем, працюючи при цьому через російські або прибалтійські банки [1]. Прорив відбувся на початку 1996 р., коли група українських банків отримала статус «Principal Member» в платіжній системі «VISA International».

Досліджуючи еволюцію карток, можна побачити, як змінювалось ставлення банків до карткових програм за ступенем розвитку цього сегменту ринку банківського обслуговування клієнтів: на початку платіжні картки застосовувались для підтвердження кредитоспроможності покупця в магазинах, далі вони почали виступати також засобом залучення клієнтів до банку, наступним етапом в розвитку карткового бізнесу стало виникнення елементів кредитної схеми, в межах якої почали з'являтися посередницькі організації, що брали на себе проведення розрахунків.

Для того щоб мати уявлення про банківські операції з платіжними картками, потрібно розкрити сутність цього поняття. Доречно відзначити, що різні автори трактують визначення платіжної картки по-різному (табл. 1).

Законом України «Про платіжні системи та переказ грошей в Україні» введений термін електронного платіжного засобу, який визначається як платіжний інструмент, що дає його держателю можливість за допомогою платіжного пристрою отримати інформацію про належні держателю кошти та ініціювати їх переказ [15]. Проведений аналіз визначень сутності платіжної картки різними авторами дає можли-

вість розглянути поняття «платіжна картка» за допомогою таких категорій: пластикова картка, інструмент, документ, засіб. Але, незважаючи на різноманіття визначень поняття «платіжна картка», деякі з них все ж таки мало чим відрізняються одне від одного за своєю сутністю. Отже, банківська платіжна картка – це ідентифікаційний засіб, за допомогою якого держателю картки дається можливість здійснення операцій по своєму рахунку. Основна функція платіжної картки – забезпечення ідентифікації особи, що її використовує, як суб'єкта платіжної системи. Платіжна картка є пластиною стандартних розмірів, виготовленою зі спеціальної, стійкої до будь-яких пошкоджень пластмаси. Для цього на картку наносяться логотипи банку-емітента і платіжної системи, що обслуговує картку, ім'я власника картки, номер його рахунку, строк дії картки. Крім цього, на картці можуть бути присутні фотокартка власника і його підпис.

З розвитком карткових систем з'явилися різні види платіжних карток, які розрізняються за призначенням, функціональними і технічними характеристиками. Розрізняються кредитні та картки з овердрафтом, дебетові картки, а також картки типу «електронний гаманець». Перші картки пов'язані з відкриттям кредитної лінії в банку, що дає можливість власнику користуватись кредитом під час купівлі товарів і під час отримання касових позик. Другі картки призначені для отримання готівки в банківських автоматах або купівлі товару з розрахунком через електронні термінали. Гроші при цьому списуються з рахунку власника картки в банку. Третій вид карток призначений для використання готівкових коштів, внесених на саму картку, під час оплати за товари або послуги.

Треба зазначити, що існують відмінності у використанні карток у системах, заснованих на паперовій технології, та в електронних системах. У «паперових» системах одержувач ставить свій підпис на торговельному рахунку або іншому документі, що підготовлений торговельником і є підтвердженням його дозволу дебетувати свій рахунок у банку. Потім торговельний рахунок скеровується емітенту картки як основа для виплати відповідної суми торговельнику (кредитування його рахунку) і списання грошей з рахунку власника картки. В електронній системі власник картки безпосередньо зв'язується з емітентом через термінал. Замість підпису на рахунку він вводить за допомогою клавіатури секретну комбінацію цифр, що за умови правильного набору є санкцією на дебетування його банківського рахунку [7]. Розглянемо більш детально види кредитних карток і дамо їм коротку характеристику. Кредитні картки можна поділити на дві групи – банківські картки та картки для туризму і розваг. Банківські картки можуть бути особистими (індивідуальними) та корпоративними.

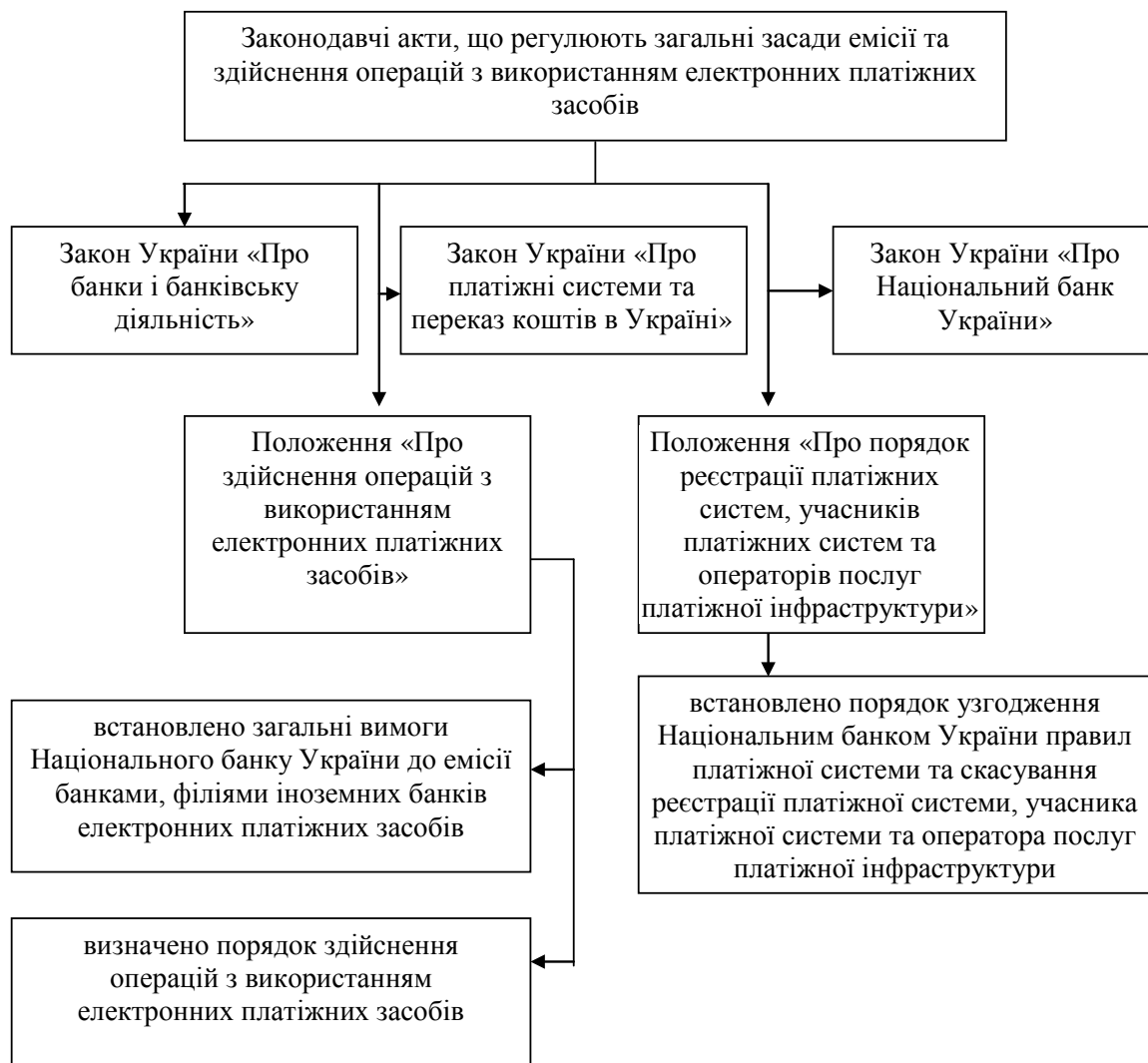
Банківські кредитні картки призначені для купівлі товарів з використанням банків-

Визначення сутності поняття «платіжна картка»

Базова категорія	Визначення	Автор
Пластикова картка	персоніфікована пластикова картка з магнітною смугою або чіп-модулем, яка є ключем доступу до управління банківським рахунком і дає її власнику можливість безготівкової оплати товарів або послуг в різних торгових і сервісних підприємствах, що приймають картки до оплати, одержувати готівку у відділеннях банків і в банкоматах, а також користуватися іншими додатковими послугами та певними перевагами	С.О. Пиріг [2, с. 164]
	ідентифікаційна пластикова картка, емітована Банком, що дає змогу Держателю одержувати готівкові кошти, розраховуватися за товари і послуги в межах витратного ліміту картки	В.М. Кравець, А.С. Савченко [3, с. 17]
Інструмент	персоніфікований платіжний інструмент, що дає клієнту можливість здійснення безготівкових платежів за куплені товари чи надані послуги і за необхідності отримувати чи поповнювати готівковими коштами поточний картковий рахунок	А.М. Мороз [4, с. 416]
	персоніфікований платіжний інструмент, що дає особі, яка користується картою, можливість безготівкової оплати товарів і послуг, а також одержання наявних коштів у відділеннях (філіях) банків і банківських автоматах	О.М. Колодізев [5, с. 36]
Документ	іменний фінансовий документ у формі пластикової магнітної картки, виданий комерційним банком (або іншою фінансово-кредитною установою) для здійснення розрахунків у безготівковій формі за придбані товари та надані послуги	І.А. Бланк [6, с. 257]
	документ у формі пластикової картки, яка дає змогу здійснювати безготівкові покупки за допомогою електронних платіжних терміналів	А.Б. Борисов [8, с. 522]
	документ на носії електронної інформації у вигляді пластикової картки, що випускається кредитно-фінансовими установами; дає можливість його пред'явнику отримувати без оплати у готівковій формі товари та послуги, зокрема отримання через банківські установи готівки, та підтверджує особам, які надають ці товари та послуги, що оплата їх вартості буде здійснена з рахунків у банківських установах	С.В. Мочерний [9, с. 755]
Засіб	безпечний та зручний засіб розрахунків та зберігання грошей	В.Б. Богдан [10; 14, с. 89]
	спеціальний платіжний засіб у вигляді емітованої в установленому законодавством порядку пластикової чи іншого виду картки, що використовується для ініціювання переказу грошей з рахунку платника або з відповідного рахунку банку з метою оплати вартості товарів і послуг, перерахування грошей зі своїх рахунків на рахунки інших осіб, отримання грошей у готівковій формі в касах банків, фінансових установ, пунктах обміну іноземної валюти уповноважених банків та через банківські автомати, а також здійснення інших операцій, передбачених відповідним договором	А.М. Герасимович, М.Д. Алексеєнко, І.М. Парасій-Вергуненко [10, с. 322]
	стандартизований пластиковий ідентифікаційний засіб, за допомогою якого клієнту дається змога здійснювати операції сплати за товари, послуги та отримувати готівкові кошти	О.А. Шевчук [11, с. 30]
	пластиковий ідентифікаційний засіб (з магнітною смугою), на який занесені дані щодо її держателя і його рахунку, а саме унікальний номер; термін дії; ім'я та прізвище держателя; зразок підпису держателя	О.М. Петрук [12, с. 168]
	ідентифікаційний засіб, за допомогою якого держателю картки дається можливість здійснити оплату товарів і отримати готівку	М.І. Савлу, А.М. Мороз, М.Ф. Пудовкіна [13, с. 133]
	розпізнавальний засіб у вигляді пластикової чи іншої картки, що містить визначені платіжною організацією обов'язкові реквізити, за допомогою яких можна ідентифікувати платіжну систему та емітента платіжної картки; його використовують для переказу з рахунку платника чи відповідного рахунку банку з метою оплати вартості товарів та послуг, перерахування грошей зі своїх рахунків на рахунки інших осіб, отримання грошей у готівковій формі в касах банків, фінансових установ, пунктах обміну валюти уповноважених банків та через банківські установи	А.Г. Загородній [13, с. 389–390]

Закінчення таблиці 1

	спеціальний платіжний засіб у вигляді емітованої в установленому законодавством порядку пластикової чи іншого виду картки, що використовується для ініціювання переказу коштів з рахунку платника або з відповідного рахунку банку з метою оплати вартості товарів і послуг, перерахування коштів зі своїх рахунків на рахунки інших осіб, отримання коштів у готівковій формі в касах банків через банківські автомати, а також здійснення інших операцій	Б.С. Юровський [14, с. 89]
Засіб	електронний платіжний засіб у вигляді емітованої в установленому законодавством порядку пластикової чи іншого виду картки, що використовується для ініціювання переказу коштів з рахунку платника або з відповідного рахунку банку з метою оплати вартості товарів і послуг, перерахування коштів зі своїх рахунків на рахунки інших осіб, отримання коштів у готівковій формі в касах банків через банківські автомати, а також здійснення інших операцій, передбачених відповідним договором	Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» [15]
	засіб здійснення фізичними та юридичними особами безготівкових платежів за товари та послуги, виконання вкладних операцій, отримання готівкових грошей	В.Г. Золотого-ров [16, с. 50]
	одна з різновидів фінансових карток, яка є персоніфікованим платіжним засобом, який призначений для оплати товарів, послуг та отримання готівкових грошових засобів у банках та банківських автоматах	Г.Г. Коробова [17, с. 492]

Рис. 1. Законодавчі акти, що регулюють загальні засади емісії та здійснення операцій з використанням електронних платіжних засобів

ського кредиту, а також для отримання авансів у готівковій формі. Головна особливість цієї картки – відкриття банком кредитної лінії, яка використовується автоматично кожного разу, коли проводиться купівля товару або береться кредит у грошовій формі. Кредитна лінія діє в межах встановленого банком ліміту.

Розрізняють індивідуальні та корпоративні картки. Індивідуальна картка видається окремим клієнтам банку (емітовані на фізичну особу) і може бути звичайною, тобто розрахованою на масовий ринок, або елітною, тобто розрахованою на громадян з великими доходами і високим кредитним рейтингом. Елітні (привілейовані) картки призначені для осіб з високою кредитоспроможністю і передбачають для їх власників багато додаткових послуг та пільг [7].

Корпоративна картка видається організації, яка на основі такої картки може видати індивідуальні картки вибраним особам (керівникам або просто цінним співробітникам). Їм відкриваються персональні рахунки, «прив'язані» до корпоративного карткового рахунку. Відповідальність перед банком за корпоративним рахунком несе організація, а не власники індивідуальних корпоративних карток.

Сьогодні кредитні картки стали невід'ємною частиною системи платежів і вийшли далеко за рамки своєї традиційної кредитної ролі.

Картки туризму і розваг – це платіжні картки згідно з вищенаведеною термінологією. Випускають їх компанії, що спеціалізуються на обслуговуванні указаної сфери, наприклад, «American Express» та «Diners Club». Картки приймаються сотнями тисяч торговельних і сервісних підприємств у цілому світі для оплати за товари і послуги, а також надають власникам різні пільги щодо бронювання авіаквитків, номерів у готелях, отримання скидок на ціни за товар, страхування життя [18; 19].

Основними законодавчими актами, що регулюють загальні засади емісії та здійснення операцій з використанням електронних платіжних засобів (платіжних карток), є Закони України

«Про Національний банк України», «Про банки і банківську діяльність», «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», Положення «Про порядок реєстрації платіжних систем, учасників платіжних систем та операторів послуг платіжної інфраструктури», «Про здійснення операцій з використанням електронних платіжних засобів» [15; 20–23], інші законодавчі акти України. Перелік законодавчих актів, що регулюють загальні засади емісії та здійснення операцій з використанням електронних платіжних засобів, наведено на рис. 1.

Відповідно до Положення встановлено загальні вимоги Національного банку України до емісії банками, філіями іноземних банків електронних платіжних засобів і визначено порядок здійснення операцій з їх використанням. Банки мають право здійснювати емісію електронних платіжних засобів (випуск платіжних карток) та / або еквайринг на підставі внутрішньобанківських правил, розроблених відповідно до законодавства України, зокрема нормативно-правових актів Національного банку і правил платіжних систем. Внутрішньобанківські правила затверджуються органом управління банку, уповноваженим на це його статутом. Банк зобов'язаний у порядку, установленому законодавством України, ідентифікувати клієнтів, які відкривають рахунки в банку, і держателів електронних платіжних засобів, які здійснюють операції з їх використанням за цими рахунками [7, с. 121].

Сьогодні в Законі «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» визначено такі основні терміни та поняття, як «платіжний інструмент», «платіжна картка», «емітент», «еквайр», «держатель електронного платіжного засобу», «банківський автомат самообслуговування».

У Законі зроблено акцент на наявності довірливих відносин між членами та учасниками платіжної системи, зокрема між емітентом платіжної картки і його держателем, еквайром і торговцем, емітентом та / або еквайром і платіжною організацією платіжної системи тощо [25]. Таким чином, в системі використання платіжних карток

беруть участь держателі (власники) карток, банк-емітент, торговельні установи та заклади сфери послуг, банк-еквайр, процесинговий центр.

Отримання готівки за допомогою платіжної картки можна здійснити в банку-емітенту, з використанням банкоматів чи в будь-якому іншому банку, який є учасником національної платіжної системи. Ця операція аналогічна операції платежу.

У системі електронних роздрібних банківських послуг може в деяких випадках існувати ще третій – розрахунковий банк. Він може використовуватись для проведення розрахунків в системі між банком-еквайром та банком-емітентом.

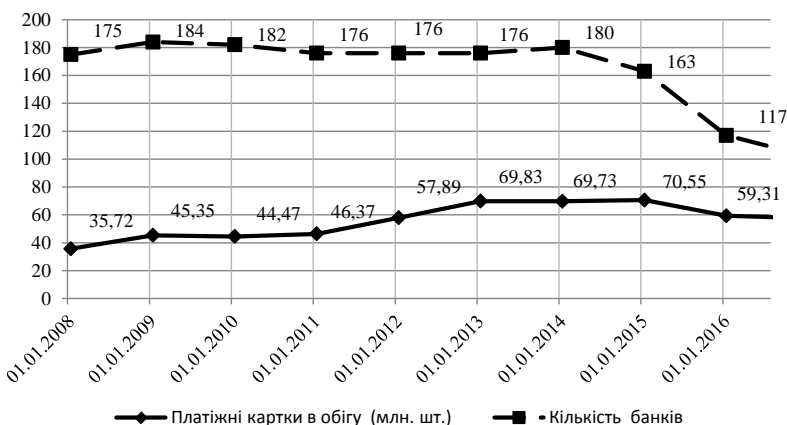

Рис. 2. Кількість банків та кількість платіжних карток в обігу, емітованих банками України

Наявність розрахункового банку в системі не є обов'язковою.

Розвиток економіки України у докризовий період створив умови для розвитку бізнесу як міжнародних, так і внутрішніх (локальних) платіжних систем. Згідно з даними Національного банку України станом на 1 липня 2016 р. в Україні було зареєстровано 102 банки, які випустили в обіг 57,49 млн. платіжних карток, тоді як станом на 1 січня 2008 р. було зареєстровано 175 банків, які випустили у обіг 42,9 млн. платіжних карток [28] (рис. 2).

Лідерами по кількості емітованих платіжних карток на 1 липня 2016 р. є ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» (більше 29 млн. платіжних карток), АТ «ОЩАДБАНК» (більше 8 млн.), АТ «Райффайзен Банк Аваль» (більше 4 млн.), АТ «УкрСиббанк» (більше 2 млн.), ПАТ «ПУМБ» (близько 2 млн.). У табл. 2 наведено дані за сумою та кількістю операцій з використанням платіжних карток, емітованих українськими банками.

Динаміка платежів за безготівковими розрахунками та отриманням готівки за кількістю операцій свідчить про те, що кількість операцій з використанням платіжних карток за безготівковими розрахунками перевищує кількість операцій щодо отримання готівки з 2014 р. Але аналіз сум операцій показує, що переважають операції щодо отримання готівки за весь період, що аналізується. Це свідчить про зменшення довіри у держателів платіжних карток до банківської системи. Тобто клієнти банків-держателів платіжних карток віддають перевагу готівковим коштам перед безготівковими.

Станом на 1 січня 2016 р. в Україні існують кілька систем розрахунків за операціями з платіжними картками [25; 26]. Їх можна класифікувати таким чином:

- 1) міжнародні карткові платіжні системи («Master Card», «Visa», «American Express»);
- 2) платіжні системи («American Express», «Diner's Club», «JCB»);

3) державні платіжні системи (національна платіжна система «Український платіжний про-стір», система електронних платежів);

4) внутрішні міжбанківські платіжні системи («ОНІКС», «ОБЕКС»);

5) внутрішні локальні монобанківські платіжні системи («СБОН», «МЕТАКАРТ», «ПІБ» тощо);

6) небанківські платіжні системи типу автозаправочних, бонусних, споживацьких у рамках окремих або груп підприємств.

Міжнародні платіжні системи «Visa International» та «Europay International» присутні на українському ринку з 1993 р., коли почалось створення інфраструктури для обслуговування карток цих систем. Вступ українських банків у міжнародні платіжні системи та масова емісія їх карток розпочались у 1996 р.

Створення внутрішньодержавної багатоємтентної платіжної системи, заснованої на використанні платіжних карт-карток національної системи масових електронних платежів, розпочалась у 1997 р., коли Національний банк України прийняв рішення про впровадження її в Україні. Національний банк України взяв на себе розв'язання всіх питань із проектування і фінансування робіт зі створення Національної системи масових електронних платежів (розрахунки фізичних осіб у сферах торгівлі, послуг тощо). Це рішення було підтримане банками і узгоджене з ними.

Висновки. Таким чином, швидке поширення платіжних карток свідчить про те, що цей інструмент ефективний та вигідний для учасників платіжних систем. Банки отримують прибуток за рахунок комісійних з операцій з обслуговування карткових рахунків, операцій з використанням карток, збільшення кількості клієнтів внаслідок надання послуг нового типу, зменшення витрат на обслуговування готівкового обігу тощо. Платіжні картки можна розглядати як один із найпрогресивніших інструментів надання електронних банківських послуг. Перспективним напрямом подальшого дослідження є розроблення системи управління платіжними картками у банку.

Таблиця 2

Сума та кількість операцій з використанням платіжних карток, емітованих українськими банками

Рік	Сума операцій (млн. грн.)			Кількість операцій (млн. шт.)		
	Безготівкові платежі	Отримання готівки	Усього	Безготівкові платежі	Отримання готівки	Усього
2010	29 463	421 189	450 652	121	571	692
2011	46 346	529 633	575 979	214	661	875
2012	91 583	649 897	741 480	348	725	1 073
2013	159 138	756 889	916 027	584	755	1 339
2014	255 194	763 841	1 019 035	879	693	1 573
2015	384 795	848 001	1 232 796	1 287	678	1 965
I кв. 2016 р.	115 325	216 725	332 050	386	166	552
II кв. 2016 р.	132 954	247 475	380 429	427	187	614

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Чесноков А.В. Банковская карточка – национальные особенности / А.В. Чесноков // КартБланш. – 2001. – № 12. – С. 4–9.
2. Пиріг С.О. Платіжні системи: [навч. пос.] / С.О. Пиріг. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.
3. Кравець В.М. Платіжні картки в Україні / В.М. Кравець, А.С. Савченко. – К.: Факт, 1999. – 32 с.
4. Мороз А.М. Банківські операції: [підручник] / А.М. Мороз, М.І. Савлук; за ред. А.М. Мороза. – К.: КНЕУ, 2004. – 476 с.
5. Колодізеєв О.М. Гроші і кредит: [підручник] / О.М. Колодізеєв, В.Ф. Колесніченко. – К.: Знання, 2010. – 615 с.
6. Бланк И.А. Словарь-справочник финансового менеджера / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 1998. – 480 с.
7. Борисов А.Б. Большой экономический словарь / А.Б. Борисов. – М.: Книжный мир, 2009. – 860 с.
8. Мочерний С.В. Економічна енциклопедія: у 3 т. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001–. – Т. 2 / ред-кол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – 2001. – 422 с.
9. Фінансова система регіонів: проблеми та перспективи: [монографія] / [Н.І. Богдан, О.М. Віленчук, Л.В. Дейнеко та ін.]; за заг. ред. А.Б. Кондрашихіна, В.К. Присяжнюка. – К.: АМУ, 2014. – 524 с.
10. Аналіз банківської діяльності: [підручник] / [А.М. Герасимович, М.Д. Алексеєнко та ін.]; за ред. А.М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2004. – 479 с.
11. Шевчук О.А. Безготівкові розрахунки за допомогою пластикових карток: національна та зарубіжна статистика, особливості здійснення та обліку / О.А. Шевчук // Статистика України. – 2000. – № 3. – С. 29–33.
12. Петрук О.М. Банківська справа: [навч. посібник] / О.М. Петрук. – К.: Кондор, 2004. – 461 с.
13. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – К.: Знання, 2007. – 1072 с.
14. Юровский Б.С. Энциклопедия бухгалтера и экономиста. Платежные карточки / Б.С. Юровский, С.В. Колесник. – Х.: [б. и.], 2002. – 115 с.
15. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2346-III, редакція від 6 листопада 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>.
16. Золотогоров В.Г. Экономика: Энциклопедический словарь / В.Г. Золотогоров. – Мн.: Интерпрессервис; Книжный дом, 2003. – 720 с.
17. Коробова Г.Г. Банковское дело: [учебник] / Г.Г. Коробова. – изд с изм. – М.: Экономистъ, 2006. – 766 с.
18. Ільницька Н.В. Аналіз світового ринку електронних грошей / Н.В. Ільницька // Вісник НБУ. – 2010. – № 5. – С. 31–36.
19. Летуновская А.В. Современные карточные платежные системы европейских стран / А.В. Летуновская // Деньги и кредит. – 2009. – № 10. – С. 42–50.
20. Про Національний банк України: Закон України від 20 травня 1999 р. № 679-XIV, редакція від 1 травня 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.
21. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 р. № 2121-III, редакція від 19 жовтня 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.
22. Про порядок реєстрації платіжних систем, учасників платіжних систем та операторів послуг платіжної інфраструктури: Положення від 4 лютого 2014 р. № 43, редакція від 29 липня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0348-14>.
23. Про здійснення операцій з використанням електронних платіжних засобів: Положення від 5 листопада 2014 р. № 705, редакція від 9 вересня 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0705500-14>.
24. Банківські операції: [підручник] / за ред. В.І. Міщенко, Н.Г. Слав'янської. – К.: Знання, 2008. – 727 с.
25. Платіжні системи та розрахунки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=76254&cat_id=36042.
26. Міжнародні платіжні системи, платіжними організаціями яких є нерезиденти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=10345685.
27. Берегова Г. Класифікація та оцінка ризиків ринку пластикових карток / Г. Берегова, Л. Братків // Регіональна економіка. – 2012. – № 2. – С. 216–225.
28. Національний банк України: офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: bank.gov.ua.
29. Куліков П.М. Економіко-математичне моделювання фінансового стану підприємства: [навчальний посібник] / П.М. Куліков, Г.А. Іващенко. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2009. – 152 с.
30. Шеремет А.Д. Финансовый анализ в коммерческом банке / А.Д. Шеремет, Г.Н. Щербакова. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 256 с.